

Ministerie van Sociale Zaken en Werkgelegenheid
t.a.v. de heer drs. W. Koolmees
Postbus 90801
2509 LV DEN HAAG

Den Haag, 21 januari 2019
dossiernummer: 106486
uw kenmerk: n.v.t.
telefoonnummer: +31 (0)70 335 35 17 / 73
e-mail: m.veenboer@advocatenorde.nl / a.dejong@advocatenorde.nl

Betreft: wetsvoorstel houdende regels over de verdeling van pensioen bij scheidingen vanaf 2021

Geachte minister,

Op 10 december 2018 is de internetconsultatie wetsvoorstel houdende regels over de verdeling van pensioen bij scheidingen vanaf 2021 gepubliceerd. De NOvA voldoet graag aan uw verzoek en heeft zijn adviescommissies pensioenrecht en familie- en jeugdrecht gevraagd te adviseren.

Bijgaand stuur ik u de adviezen van deze adviescommissies. De algemene raad sluit zich aan bij de overwegingen van de adviescommissies en verzoekt u deze bij de verdere uitwerking van het wetsvoorstel te betrekken.

Met de meeste hoogachting,
namens de algemene raad,

mw. mr. R.G. van den Berg
algemeen secretaris

bijlage: advies van de adviescommissie pensioenrecht
advies van de adviescommissie familie- en jeugdrecht

Bezoekadres
Neuhuyskade 94
2596 XM Den Haag
Tel. 070 - 335 35 35
Fax 070 - 335 35 31

Postadres
Postbus 30851
2500 GW Den Haag

ADVIES

Van:	adviescommissie pensioenrecht
Datum:	21 januari 2019
Betreft:	wetsvoorstel houdende regels over de verdeling van pensioen bij scheidingen vanaf 2021

SAMENVATTING

Het concept-wetsvoorstel voor de wet verdeling van pensioen bij scheidingen vanaf 2021 (hierna: "WPS 21") is ter consultatie op internet gepubliceerd. Dit wetsvoorstel beoogt nieuwe regels te stellen voor de verdeling van pensioen bij scheiding. Dit wetsvoorstel bevat een groot aantal wijzigingen.

De adviescommissie staat positief tegenover de volgende wijzigingen:

1. Partners zijn na het verbreken van de relatie financieel niet meer afhankelijk van elkaar.
2. De periodes van het ouderdomspensioen en het partnerpensioen, die verdeeld moeten worden, zijn gelijk getrokken.
3. Pensioenuitvoerders zullen de partners na beëindiging van de relatie informeren, waardoor de verevening/verdeling van het pensioen door de partners niet meer "vergeten" kan worden.

De adviescommissie constateert dat de volgende punten nog aandacht vragen:

1. De mogelijkheid om af te wijken van de standaard conversie is beperkt.
2. Er komt geen regeling voor het verdelen van het ouderdomspensioen van ongehuwd samenwonenden.
3. De verdeling van pensioen bij scheiding blijft in twee wetten ondergebracht en dus versnipperd.
4. De toeslagregeling voor het geconverteerde pensioen is niet duidelijk.
5. Het is niet duidelijk waarom er een afwijkende regeling voor de directeur groot aandeelhouder (DGA) wordt geïntroduceerd.

INLEIDING

De adviescommissie pensioenrecht van de Nederlandse orde van advocaten (hierna: "adviescommissie") heeft bij het concept-wetsvoorstel de navolgende observaties en suggesties. De adviescommissie redeneert vanuit de optiek van het recht en niet vanuit het belang. Daarmee zijn deze aanbevelingen juridisch en wetstechnisch van aard met als doel het borgen van een kwalitatief hoogwaardige wetgeving zonder te willen treden in de belangen van diverse stakeholders.

ADVIES

1. De mogelijkheid om af te wijken van de standaard conversie is beperkt
  - 1.1 Op grond van het voorgestelde artikel 7 en de toelichting (blz. 44, eerste alinea) lijkt een pensioenuitvoerder alleen verplicht te zijn om opvolging te geven aan de afwijkingen die limitatief in artikel 7 zijn opgenomen. Indien dit beoogd is, adviseert de adviescommissie om in de wet te verduidelijken dat dit de enige afwijkingsmogelijkheden zijn die de pensioenuitvoerders moeten opvolgen.
  - 1.2 In de toelichting wordt aangegeven dat partners onderling andere afwijkende afspraken kunnen maken. Op basis van de WPS 21 is er dan geen verplichting voor de pensioenuitvoerder om die afwijkende afspraken uit te voeren. De ex-partners moeten deze afwijkende afspraken dus zelf naleven (na de pensioendatum zullen de ex-partners dan onderling moeten zorgen dat elk van hen het pensioen krijgt op basis van de onderling overeengekomen afwijkende afspraak). In de praktijk zijn dergelijke afwijkende afspraken vaak niet goed uitvoerbaar, omdat de ex-partners dan gedurende zeer lange tijd financieel afhankelijk zijn van elkaar. Dergelijke afspraken leiden vaak tot juridische conflicten.
  - 1.3 In de praktijk zijn partijen erbij gebaat dat afwijkende afspraken altijd door de pensioenuitvoerder worden uitgevoerd. Daardoor zijn zij niet meer financieel van elkaar afhankelijk.
  - 1.4 De adviescommissie geeft in overweging om de mogelijkheden tot afwijking, die de pensioenuitvoerders moeten opvolgen, te verruimen.
  - 1.5 Daarnaast moet in artikel 7, lid 2 de verwijzing onder a worden aangepast. Het gaat hier over artikel 4 (conversie) en artikel 5 (verevening) en niet artikel 3 respectievelijk artikel 4.
2. Er komt geen regeling voor het verdelen van het ouderdomspensioen van ongehuwd samenwonenden
  - 2.1 Ook in de WPS 21 is geen regeling opgenomen voor de verdeling van het ouderdomspensioen van ongehuwd samenwonenden. In de toelichting (blz. 17) is echter wel opgenomen dat er steeds meer ongehuwd samenwonenden zijn. De regeling voor het bijzonder partnerpensioen is wel van toepassing op ongehuwd samenwonenden.
  - 2.2 Er is en blijft dus wel een regeling voor het verdelen van het partnerpensioen van ongehuwd samenwonenden, maar er komt geen regeling voor het verdelen van hun ouderdomspensioen. Er is daarom sprake van een lacune in de wetgeving. Met name omdat de vermogensrechtelijke waarde van het ouderdomspensioen veel groter is dan die van het partnerpensioen.
  - 2.3 De adviescommissie geeft in overweging om een regeling op te nemen voor de verdeling van het ouderdomspensioen van ongehuwd samenwonenden.

3. Verdeling van pensioen bij scheiding blijft in twee wetten ondergebracht en dus versnipperd
  - 3.1 De verdeling van het ouderdomspensioen bij scheiding wordt geregeld in de WPS 21. De verdeling van het partnerpensioen bij scheiding wordt geregeld in de Pensioenwet. De adviescommissie adviseert om de verdeling van zowel het ouderdomspensioen als het partnerpensioen in één wet op te nemen, bij voorkeur in de Pensioenwet.
  - 3.2 In de toelichting op het wetsvoorstel wordt aangegeven dat het gaat om een moeilijke situatie (scheiding) bij een ingewikkeld onderwerp (pensioen). Vanuit dat oogpunt is het wenselijk dat in één wet zowel de verdeling van het ouderdomspensioen als de verdeling van het partnerpensioen wordt geregeld.
  - 3.3 De complexiteit wordt verder vergroot doordat de definities in de WPS 21 en de Pensioenwet niet gelijk zijn. Daardoor is het niet mogelijk om de WPS 21 te doorgronden zonder kennis van de Pensioenwet.
  - 3.4 De adviescommissie geeft in overweging om de regeling voor de verdeling van pensioen integraal in de Pensioenwet op te nemen.
4. De toeslagregeling voor het geconverteerde pensioen is niet duidelijk
  - 4.1 In het nieuw voorgestelde artikel 4 van de Pensioenwet (onderdeel B) staat dat de Pensioenwet van overeenkomstige toepassing is op geconverteerde aanspraken. Daarbij is bepaald dat artikel 58 (gewezen deelnemers hebben recht op dezelfde toeslagen als gepensioneerden) niet van overeenkomstige toepassing is. Daardoor is het niet duidelijk op welke wijze geconverteerde rechten of aanspraken verhoogd worden (toeslagverlening).
  - 4.2 Op basis van de Pensioenwet kan aan deelnemers een andere toeslag worden toegekend dan aan pensioengerechtigden en gewezen deelnemers.
  - 4.3 Een geconverteerde pensioenaanspraak is een premievrije aanspraak. Daardoor is een dergelijke pensioenaanspraak goed vergelijkbaar met de aanspraak van een gewezen deelnemer.
  - 4.4 Er zijn drie mogelijkheden:
    - a. De geconverteerde aanspraak wordt op dezelfde wijze verhoogd als de aanspraak van de deelnemer (de voormalige partner);
    - b. De geconverteerde aanspraak wordt op dezelfde wijze verhoogd als de aanspraak van andere deelnemers;
    - c. De geconverteerde aanspraak wordt op dezelfde wijze verhoogd als de aanspraak van andere gewezen deelnemers/pensioengerechtigden.
  - 4.5 Bij variant a hebben de deelnemer en zijn voormalige partner recht op dezelfde toeslagen. De partner met de geconverteerde aanspraak blijft dan wel weer gebonden aan de pensioenaanspraak van de deelnemer (zijn/haar voormalige partner). De toeslagregeling van de partner wijzigt immers, zodra de deelnemer uit dienst treedt of met pensioen gaat

en daardoor pensioengerechtigde of gewezen deelnemer wordt. Uitvoerders moeten bij deze variant de geconverteerde aanspraak dus blijven koppelen aan de aanspraak van de deelnemer.

- 4.6 Bij variant b kunnen de pensioenuitvoerders de geconverteerde aanspraak separaat van de aanspraken van de deelnemer administreren. Daardoor is de administratie van geconverteerde aanspraken eenvoudiger. Wel bestaat de reële kans dat de partner op enig moment recht krijgt op een hogere toeslag (gelijk aan de toeslagen van deelnemers) dan de deelnemer, zodra deze uit dienst treedt. Op dat moment is hij geen deelnemer meer en heeft hij uitsluitend recht op de toeslag voor gewezen deelnemers.
- 4.7 Bij variant c kunnen de pensioenuitvoerders de geconverteerde aanspraken ook separaat van de aanspraken van de deelnemer administreren. Daardoor is de administratie van geconverteerde aanspraken eenvoudiger. Wel bestaat de kans dat de deelnemer recht heeft op een hogere toeslag (voor deelnemers) dan de toeslag waarop de partner recht heeft (toeslag voor gewezen deelnemers en pensioengerechtigden).
- 4.8 De adviescommissie adviseert om een expliciete keuze te maken voor één van de genoemde varianten, zodat voor deelnemers, partners, uitvoerders en hun adviseurs duidelijk is op welke wijze geconverteerde aanspraken met een toeslag moeten worden verhoogd. Dit dient expliciet in de Pensioenwet of de WPS 21 vastgelegd te worden.
5. Het is niet duidelijk waarom er een afwijkende regeling voor de directeur groot aandeelhouder (DGA) wordt geïntroduceerd
- 5.1 In de WPS 21 is een afwijkende regeling opgenomen voor de verdeling van het partnerpensioen van een DGA. Het is niet duidelijk waarom daarvoor een afwijkende regeling van toepassing zou moeten zijn. Voor de eenvoud is het wenselijk dat voor de DGA dezelfde verdelingssystematiek voor het ouderdompensioen en het partnerpensioen geldt als voor werknemers.

ADVIES

Van:	adviescommissie familie- en jeugdrecht
Datum:	21 januari 2019
Betreft:	wetsvoorstel houdende regels over de verdeling van pensioen bij scheidingen vanaf 2021

ADVIES

De commissie acht het positief dat het wetsvoorstel de financiële zelfstandigheid van ex-partners vergroot, in die zin dat de vereveningsgerechtigde onafhankelijk van de ex-partner kan bepalen wanneer het pensioen ingaat. De commissie meent echter dat de standaardconversie niet de beste wijze is om deze financiële zelfstandigheid van de vereveningsgerechtigde te vergroten. Aan conversie kleven immers de volgende nadelen:

1. Indien de vereveningsgerechtigde partner overlijdt nadat conversie heeft plaatsgehad, vloeit het pensioen niet terug naar de ex-partner die het heeft opgebouwd. Dit deel van het pensioen gaat verloren, terwijl daar wel de premie voor is betaald. In de praktijk wordt dit veelal als onwenselijk ervaren, zodat meestal niet voor conversie wordt gekozen.
2. Indien degene die het ouderdomspensioen heeft opgebouwd komt te overlijden voordat de vereveningsgerechtigde de pensioengerechtigde leeftijd heeft bereikt, komt aan de vereveningsgerechtigde geen nabestaandenpensioen toe. Het voorgaande terwijl het partnerpensioen in de praktijk een belangrijke rol vervult. Door het overlijden komen immers tevens eventuele aanspraken op kinder- en partneralimentatie te vervallen. Dit impliceert een grote inkomensachteruitgang voor de vereveningsgerechtigde en verkleint diens financiële zelfstandigheid. Het doel van het wetsvoorstel wordt dus juist niet bereikt.
3. Het hanteren van algemene rekenregels bij conversie kan nadelig zijn voor één van partijen. Indien er sprake is van een groot leeftijdsverschil, en de algemene rekenregels hanteren een standaard leeftijdsverschil van (bijvoorbeeld) 5 jaar, dan kan dit een onwenselijke uitkomst hebben.

Gelet op voornoemde nadelen wordt in de scheidingspraktijk zelden gekozen voor conversie. Het bevreemdt de commissie dan ook enigszins dat conversie in het wetsvoorstel tot uitgangspunt wordt genomen.

De commissie meent dat de financiële zelfstandigheid van de vereveningsgerechtigde beter kan worden vergroot door in de wet de standaardverevening te behouden en daarin tevens op te nemen dat de vereveningsgerechtigde zelf kan bepalen wanneer de vereveningsuitkering ingaat. Dit lijkt een eenvoudigere aanpassing te zijn dan pensioenconversie.

Indien toch wordt gekozen voor conversie, dan dient een regeling te worden opgenomen op grond waarvan de vereveningsgerechtigde een tijdelijk partnerpensioen ontvangt gedurende de periode vanaf het overlijden van de ex-partner tot aan het moment van het bereiken van de pensioengerechtigde leeftijd.

Op grond van het wetsvoorstel vindt conversie automatisch plaats. Dit betekent dat de pensioenregeling bij echtscheiding niet meer vergeten kan worden. De commissie acht dat positief. Partijen moeten echter ook de mogelijkheid hebben om af te wijken van conversie. De meldingstermijn voor de afwijkende afspraken van 6 maanden na inschrijving van de echtscheiding

is te kort. Het is niet ongebruikelijk dat partijen op dat moment nog geen concrete afspraken over de pensioenverevening hebben gemaakt. Er dient een langere termijn (minimaal een jaar) in de wet te worden opgenomen om te voorkomen dat conversie plaatsvindt terwijl partijen dat niet willen.

Ex-partners kunnen op grond van het wetsvoorstel nog slechts aanspraak maken op het partnerpensioen dat tijdens het huwelijk is opgebouwd. De commissie acht dit een verbetering ten opzichte van het huidige systeem, waarin tevens aanspraak kan worden gemaakt op het partnerpensioen dat vóór het huwelijk is opgebouwd.

De verdeling van pensioen bij scheiding is nog steeds in twee wetten ondergebracht. De verdeling van het ouderdomspensioen bij scheiding wordt geregeld in de Wvps. De verdeling van het partnerpensioen bij scheiding wordt geregeld in de pensioenwet. De adviescommissie adviseert om de verdeling van zowel het ouderdomspensioen als het partnerpensioen in één wet op te nemen. Het gaat om een moeilijke situatie (scheiding) bij een ingewikkeld onderwerp (pensioen). Vanuit dat oogpunt is het wenselijk dat in één wet zowel de verdeling van het ouderdomspensioen als de verdeling van het partnerpensioen wordt geregeld.